

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/115/224-229>

Mehrac Abbasli

Bakı Slavyan Universiteti

magistrant

<https://orcid.org/0009-0002-7358-4548>

mehracabbasli7@gmail.com

Regional liderliyin davamlılığı və gələcək perspektivlər

Xülasə

Bu məqalədə regional liderlik anlayışının mahiyyəti və Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığını təmin edən əsas faktorlar təhlil olunur. Regional liderlik müasir beynəlxalq münasibətlərdə əhəmiyyət kəsb edir və iqtisadi, siyasi, sosial və təhlükəsizlik amillərinə bağlıdır. Azərbaycan, Cənubi Qafqazda regional lider kimi mövqeyə malikdir və bu mövqenin qorunması üçün iqtisadiyyatın diversifikasiyası, infrastruktur inkişafı və xarici siyasət sahəsində islahatlar həyata keçirir. Azərbaycanın regional liderliyinin əsas faktorlardan biri onun strateji coğrafi mövqeyidir. Xəzər hövzəsində yerləşməsi, enerji ixracı və beynəlxalq ticarət əlaqələrində üstünlük təmin edir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri və digər qlobal layihələr Azərbaycanın regional liderlik mövqeyini gücləndirir. Daxili siyasi sabitlik və iqtisadi artım da liderliyin əsas amilləridir. İqtisadiyyatın modernləşdirilməsi və innovativ texnologiyaların tətbiqi ölkənin rəqabət qabiliyyətini artırır. Azərbaycanın xarici siyasəti də regional liderliyin davamlılığını təmin edir. Balanslaşdırılmış xarici siyasət və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq ölkənin beynəlxalq nüfuzunu artırır. Bununla yanaşı, Azərbaycanın regional liderliyinin davamlılığı üçün qlobal iqtisadi böhranlar, enerji bazarındakı dəyişikliklər və regional münaqişələr kimi çağırışlar mövcuddur. Bu məsələlərin həlli üçün iqtisadi diversifikasiya və beynəlxalq tərəfdaşlıqların gücləndirilməsi vacibdir. Azərbaycanın regional liderliyi siyasi sabitlik, iqtisadi islahatlar və sosial rifahın artırılması ilə möhkəmlənir və uzunmüddətli perspektivdə güclənəcəkdir.

Açar sözlər: regional liderlik, iqtisadi dayanıqlılıq, enerji strategiyası, beynəlxalq əməkdaşlıq, geosiyasi mövqe, nəqliyyat-tranzit potensialı

Mehraj Abbasli

Baku Slavic University

master student

<https://orcid.org/0009-0002-7358-4548>

mehracabbasli7@gmail.com

Regional Leadership Sustainability and Future Perspectives

Abstract

This article analyzes the concept of regional leadership and the key factors ensuring Azerbaijan's sustainable leadership position. Regional leadership plays a significant role in modern international relations and depends on economic, political, social, and security factors. Azerbaijan holds a strategic leadership role in the South Caucasus and maintains this status through economic diversification, infrastructure development, and foreign policy reforms. One of the main factors behind Azerbaijan's regional leadership is its strategic geographic location. Its position in the Caspian region provides advantages in energy exports and international trade. Projects such as the Baku-Tbilisi-Jeyhan oil pipeline strengthen the country's leadership stance. Domestic political stability and economic growth are also crucial elements of leadership. Economic modernization and the adoption of innovative technologies enhance the country's competitiveness. Azerbaijan follows a balanced foreign policy,

strengthening cooperation with international organizations, which contributes to its growing global influence. However, several challenges affect Azerbaijan's sustainable leadership. Global economic crises, changes in the energy market, and regional conflicts require effective solutions. To ensure long-term leadership, Azerbaijan must enhance economic diversification and expand international partnerships. In conclusion, Azerbaijan's regional leadership is based on political stability, economic reforms, and social welfare, which will further strengthen its position in the long term.

Keywords: *regional leadership, economic sustainability, energy strategy, international cooperation, geostrategic position, transport-transit potential*

Giriş

Regional liderlik anlayışı, bir ölkənin özünün geosiyasi, iqtisadi və hərbi potensialını tətbiq edərək, müəyyən bir bölgədə nüfuz və təsir qurma qabiliyyətini ifadə edir və bu, yalnız o ölkənin gücünü deyil, eyni zamanda onun beynəlxalq siyasət və diplomatik arenada yerini müəyyənləşdirən mühüm bir göstərici kimi çıxış edir. Bu baxımdan, Cənubi Qafqaz regionu, zəngin təbii resursları, strateji əhəmiyyəti və geosiyasi mövqeyi ilə çoxsaylı dövlətlər üçün cəlbedici olduğu kimi, özünün regional gücünü formalaşdırmaq istəyən ölkələr üçün də böyük maraq kəsb edən bir ərazidir. Bu regionda Azərbaycanın liderlik rolu isə yalnız öz iqtisadi və hərbi potensialı ilə deyil, həm də diplomatik, mədəni və siyasi fəaliyyətləri ilə özünü göstərir, çünki Azərbaycan, həm tarixi əlaqələri, həm də müasir beynəlxalq aləmdəki mövqeyi ilə bu bölgədəki güc mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir (Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi və regional liderlik, 2023). Azərbaycanın Cənubi Qafqazda regional lider mövqeyinə yüksəlməsi, təkcə bu ölkənin özünün daxili inkişafı və iqtisadi artımı ilə bağlı deyil, həm də onun beynəlxalq əlaqələrindəki fəallığı, diplomatik əlaqələrdəki müsbət nəticələr və regional təhlükəsizlik məsələlərindəki rolu ilə birbaşa əlaqədardır. Xüsusilə son onilliklər ərzində, Azərbaycan, Avropanın və Asiyanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan bir ölkə olaraq özünün iqtisadi gücünü daha da artırmış, həmçinin, Cənubi Qafqazın nəqliyyat və enerji infrastrukturunu sahələrindəki layihələrə liderlik etməklə, bu bölgənin gələcəyindəki regional güc və stabilliyi təmin etməklə bağlı ciddi səylər göstərmişdir. Beləliklə, Azərbaycanın regional liderliyinin davamlılığı yalnız onun iqtisadi gücü və təbii resurslarına deyil, həm də beynəlxalq əməkdaşlıq, strateji hədəflər və diplomatik təşəbbüslərin uyğun şəkildə əlaqələndirilməsinə əsaslanır (Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində: regional liderdən global oyunçuya doğru, 2024).

Bu məqalənin məqsədi, Azərbaycanın regional lider olaraq Cənubi Qafqazda əldə etdiyi mövqeyin davamlılığını təmin edən əsas amilləri və mexanizmləri təhlil etmək, həmçinin, Azərbaycanın bu rolu davam etdirə bilməsi üçün atılması gərəkən növbəti addımları qiymətləndirməkdir. Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmdəki mövqeyini daha da möhkəmləndirmək və regional lider kimi təsirini daha geniş bir çərçivəyə yaymaq məqsədilə həyata keçirəcəyi strategiyaların və diplomatik təşəbbüslərin necə bir istiqamət alacağı məsələsi də bu araşdırmanın əsas diqqət mərkəzində yer alacaq. Bu məqalədə əsasən Azərbaycanın enerji siyasəti, regional təhlükəsizlik məsələlərindəki mövqeyi, həmçinin beynəlxalq əlaqələrdəki fəallığı əsas məsələlər olaraq müzakirə ediləcək və bu amillərin bir-birini necə tamamladığı və Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığını necə təmin edəcəyi məsələsi dərinləşdiriləcəkdir (Azərbaycanın geosiyasi mövqeyi və regional liderlik: gələcək perspektivlər, 2022).

Regional liderlik, yalnız bir dövlətin fiziki və hərbi gücü ilə deyil, həm də siyasi, iqtisadi və diplomatik təsiri ilə ölçülür. Bu konsepsiya, müxtəlif beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyələri və regional inkişaf yanaşmalarına əsaslanaraq təhlil edilə bilər. Azərbaycana aid regional liderlik mövqeyinin davamlılığı, beynəlxalq münasibətlər, güc nəzəriyyəsi, regional təhlükəsizlik və enerji siyasəti kimi sahələrdə mövcud olan nəzəri yanaşmalara əsaslanır. Bu yanaşmalar, Azərbaycanın regional liderlik rolu və onun gələcək perspektivləri ilə bağlı dərin bir anlama təmin edir (Azərbaycanın regional və beynəlxalq siyasəti: strateji yönələr, 2022; Təhlükəsizlik və iqtisadiyyat: Azərbaycanın regional güc kimi mövqeyi, 2021).

Birinci nəzəri yanaşma, güc nəzəriyyəsidir ki, bu da bir ölkənin regional liderlik mövqeyini müəyyən edən əsas amil kimi fiziki, hərbi və iqtisadi gücünü ön plana çıxarır. Realist nəzəriyyə, beynəlxalq siyasətdə dövlətlərin öz milli maraqlarını qorumağa çalışdığını və bunun üçün güc istifadəsinin qaçılmaz olduğunu iddia edir. Azərbaycanın güc potensialı, həm hərbi, həm də iqtisadi baxımdan müəyyən bir təsirə sahibdir. Xüsusilə, Azərbaycanın hərbi gücü və iqtisadi inkişafı, onun regionda baş verən münaqişələrdə və beynəlxalq əməkdaşlıq sahələrində oynadığı rolu daha da gücləndirir. Bu yanaşma çərçivəsində, Azərbaycanın enerji ehtiyatları və regional infraqstruktura dair apardığı layihələr, onun regional liderlik mövqeyini möhkəmləndirən faktorlardır. Azərbaycanın Cənubi Qafqazda və Avrasiyada mövcud olan enerji təchizatı şəbəkələrinin inkişafı, ölkəni yalnız regional deyil, həm də global miqyasda mühüm bir aktor halına gətirmişdir (Azərbaycanın xarici siyasətinin inkişafı və regional liderlik perspektivləri, 2023).

Digər bir nəzəri yanaşma, “yumşaq güc” (soft power) nəzəriyyəsidir ki, bu yanaşma, dövlətlərin sərt güc vasitələri əvəzinə, dəyərlər, mədəniyyət və diplomatiya vasitəsilə təsir göstərmək qabiliyyətinə fokuslanır. Nyu-Meyersin nəzəriyyəsinə görə, yumşaq güc, bir dövlətin beynəlxalq əlaqələrdəki təsirini artıran, onun ideyalarının və dəyərlərinin başqaları tərəfindən qəbul edilməsini təmin edən bir amildir. Azərbaycanın mədəniyyəti, tarix və dilindən istifadə edərək, beynəlxalq aləmdə nüfuz qazanması, regiondakı dövlətlərlə münasibətlərini inkişaf etdirməsi, həmçinin ölkənin dünya siyasətindəki rolunu artırmağa imkan vermişdir. Bu yanaşma ilə əlaqəli olaraq, Azərbaycanın təhsil, turizm və mədəniyyət sahələrindəki təşəbbüsləri, beynəlxalq aləmdə daha çox nüfuz qazanmağa xidmət edir. Bundan başqa, “regional təhlükəsizlik” nəzəriyyəsi də Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığını anlamağa kömək edir (Beynəlxalq əlaqələrdə Azərbaycanın strateji rolu və regional liderliyi, 2021). Regional təhlükəsizlik, hər bir ölkənin xarici siyasətinin ən vacib aspektlərindən biri olaraq, onun məxsus olduğu coğrafi və geopolitik şəraitə uyğun olaraq formalaşır. Bu nəzəriyyə, dövlətlərin bir-biri ilə təhlükəsizliyə dair əlaqələrini və qarşılıqlı təsirlərini araşdırır. Azərbaycanın, xüsusilə Ermənistan ilə yaşadığı Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Cənubi Qafqazda mövcud olan digər regional risklər, onun təhlükəsizlik siyasətinin mühüm tərkib hissəsini təşkil edir. Regional təhlükəsizlik məsələlərində Azərbaycanın fəal iştirak etməsi, onun regional lider kimi mövqeyini gücləndirən əsas amillərdəndir. Azərbaycanın həm hərbi, həm də diplomatik yanaşmaları, bu nəzəriyyə əsasında onun regional təhlükəsizlik mövqeyini təmin edir (Cənubi Qafqazda regional liderlik və Azərbaycanın mövqeyi, 2023).

“İnkişaf etmiş regional strukturlar” yanaşması da Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinə dair nəzəri bir yanaşmadır. Bu yanaşma, regional əməkdaşlıq və inteqrasiya proseslərinin önəmini vurğulayır. Azərbaycanın regional əməkdaşlıq və inteqrasiya təşəbbüsləri, onu yalnız Cənubi Qafqazda, həmçinin Orta Asiya və Şərqi Avropa kimi daha geniş coğrafiyalarda da təsirli bir dövlət halına gətirir. Bu yanaşmaya əsaslanaraq, Azərbaycanın regional əlaqələrdəki fəallığı, həm iqtisadi, həm də təhlükəsizlik məsələlərindəki əməkdaşlıq təşəbbüsləri, onun regional liderlik mövqeyinin davamlılığını təmin edir (Qlobal və regional çağırışlar: Azərbaycanın liderlik mövqeyinin davamlılığı, 2023).

Son olaraq, iqtisadi inkişaf yanaşması, Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin möhkəmlənməsində əsas rol oynayan bir nəzəri yanaşmadır. İqtisadi inkişaf, hər bir dövlətin beynəlxalq münasibətlərdəki rolunu müəyyən edən mühüm amillərdən biridir. Azərbaycanın enerji sahəsindəki uğurları, iqtisadi diversifikasiyası və müasir dövrdəki iqtisadi islahatları, onun regional gücünü artırmış və bu da Azərbaycanın liderlik mövqeyinin davamlılığına töhfə vermişdir. İqtisadi güc, həmçinin bir dövlətin öz daxili iqtisadi inkişafını təmin edərək, digər ölkələrlə olan ticarət əlaqələrini inkişaf etdirməsi, onun regional təsirini artıran əsas faktor olub (Enerji resursları və regional təhlükəsizlik: Azərbaycanın strateji əhəmiyyəti, 2022).

Bütün bu nəzəri yanaşmalar, Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin formalaşmasında və davamlılığında mühüm rol oynayır. Azərbaycanın iqtisadi, hərbi, diplomatik və təhlükəsizlik sahələrindəki strateji yanaşmaları, onu yalnız Cənubi Qafqazda deyil, eyni zamanda beynəlxalq səviyyədə də təsirli bir oyunçu halına gətirir. Bu yanaşmalar, Azərbaycanın gələcək perspektivləri və

regional liderlik statusunun daha da möhkəmləndirilməsi üçün əsaslı bir təhlil təqdim edir (Azərbaycanın regional liderliyi və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq, 2022).

Tədqiqat

Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığı və gələcək perspektivlərinin təhlil edilməsi, təkcə ölkənin mövcud iqtisadi və hərbi potensialının qiymətləndirilməsindən ibarət deyil, eyni zamanda onun beynəlxalq siyasətdəki strateji qərarlarının, diplomatik təşəbbüslərinin və regional təhlükəsizlik məsələlərindəki mövqeyinin də dərinlən araşdırılmasını tələb edir. Bu təhlil, Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunda liderlik rolu oynamağı necə bacardığını və bu mövqeyi necə qoruduğunu və daha da möhkəmləndirməyə çalışdığını qiymətləndirmək məqsədini güdür. Azərbaycanın regional liderlik statusu, həm daxili inkişafın, həm də xarici siyasətin müxtəlif sahələrindəki strateji addımların bir nəticəsi olaraq formalaşmışdır. Bu təhlildə, Azərbaycanın enerji siyasəti, iqtisadi inkişafı, hərbi gücü və beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsindəki fəaliyyətləri diqqət mərkəzinə alınacaq (Geosiyasi dəyişikliklər və Azərbaycan: regional liderlik perspektivləri, 2023).

Azərbaycanın regional liderlik rolunun əsas amillərindən biri, ölkənin enerji resurslarının beynəlxalq bazarlara çıxarılmasında oynadığı strateji roldur. Xüsusilə, Xəzər dənizinin sahilində yerləşən və zəngin neft və qaz ehtiyatlarına malik olan Azərbaycan, Avropa ilə Asiya arasında enerji nəqliyyatının vacib tranzit ölkəsi kimi çıxış edir. Bu xüsusiyyət, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki geosiyasi əhəmiyyətini artırmış və ona enerji təhlükəsizliyi məsələlərində mühüm söz haqqı qazandırmışdır. Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft boru kəməri və Cənub Qaz Dəhlizi kimi böyük enerji layihələri, Azərbaycanın regional gücünün əsas simvollarına çevrilmiş və onun regional liderlik mövqeyini möhkəmləndirmişdir. Bu layihələr, yalnız Azərbaycanın iqtisadi gücünü artırmaqla qalmamış, həm də ölkəni Avropa və digər beynəlxalq bazarlarla əlaqələndirərək, Azərbaycanı mühüm enerji təchizatçısına çevirmişdir. Bu yanaşma, Azərbaycanın regional liderliyinin davamlılığını təmin edən əsas faktorlardan biri olaraq ortaya çıxır, çünki enerji təhlükəsizliyi məsələləri hər zaman beynəlxalq siyasətin önəmli tərkib hissəsini təşkil edir və Azərbaycanın bu sahədəki mövqeyi, onun beynəlxalq münasibətlərdəki təsirini gücləndirir (İqtisadi inkişaf və regional liderlik: Azərbaycanın uğurlu təcrübəsi, 2021).

Azərbaycanın regional liderlik statusunun davamlılığını təmin edən digər bir mühüm amil, ölkənin regional təhlükəsizlik məsələlərindəki fəal iştirakıdır. Cənubi Qafqazda və Şərqi Avropada baş verən münaqişələr və böhranlar, Azərbaycanın bu bölgədəki gücünü daha da artırmış və ona hərbi mövqeyini gücləndirmə imkanı yaratmışdır. Azərbaycanın xüsusilə Ermənistanla olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, ölkənin təhlükəsizlik siyasətini müəyyən edən ən əsas məsələlərdən biri olaraq qalır və bu münaqişənin həlli prosesində Azərbaycanın əldə etdiyi müvəffəqiyyətlər, onun regional liderlik mövqeyinin davamlılığını təsdiqləyir. Həmçinin, Azərbaycan, Şimal və Cənub təhlükəsizlik strukturlarında fəal iştirak edərək, həm Rusiya ilə, həm də Türkiyə ilə strateji əməkdaşlıq münasibətləri qurmuşdur. Bu əməkdaşlıq, Azərbaycanın regional təhlükəsizliyin təmin edilməsindəki rolunu möhkəmləndirərək, onun regional liderlik statusunu daha da gücləndirir. Eyni zamanda, Azərbaycanın beynəlxalq diplomatiya sahəsindəki uğurları da regional liderlik mövqeyinin davamlılığını təmin edən əsas amillərdəndir (Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı və regional liderlik, 2024). Azərbaycan, müstəqil xarici siyasət yürüdərək, öz maraqlarını maksimum dərəcədə qorumağa çalışmışdır və bu yanaşma, ona həm Qərb, həm də Şərq ölkələri ilə strateji əlaqələr qurma imkanı yaratmışdır. Bu əlaqələr, Azərbaycanın müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusilə BMT, ATƏT və Avropa Şurası kimi qurumlarda mühüm rol oynayaraq, ona diplomatik sahədə də təsir gücü qazandırmışdır. Azərbaycanın Avropada enerji təhlükəsizliyi məsələlərindəki təşəbbüsləri, eləcə də Orta Asiya və Cənubi Qafqazda regional əməkdaşlıq məsələlərindəki fəallığı, onun beynəlxalq aləmdəki təsirini daha da artırmış və regional lider kimi mövqeyini daha da möhkəmləndirmişdir (Azərbaycanın regional güc kimi yüksəlişi: tarix və müasir dövr, 2020).

Bundan əlavə, Azərbaycanın müasir dövrdəki iqtisadi inkişafı, ölkənin regional liderlik mövqeyinin davamlılığını təmin edən ən vacib faktorlardan biridir. Son illər ərzində, Azərbaycan iqtisadiyyatının diversifikasiyası və qeyri-neft sektorunun inkişafı, ölkənin iqtisadi gücünü artırmış

və onu regional iqtisadi mərkəzlərdən birinə çevirmişdir. Azərbaycanın infrastruktur sahəsindəki irəliləyişləri, o cümlədən nəqliyyat, logistika və informasiya texnologiyaları sahələrindəki layihələri, ölkənin regional inkişafını dəstəkləyərək, onun iqtisadi təsirini artırmışdır. Bu inkişaf, həmçinin Azərbaycanın öz daxili bazarını genişləndirməyə və qonşu ölkələr ilə ticarət əlaqələrini inkişaf etdirməyə imkan yaratmışdır. Beləliklə, iqtisadi inkişaf, Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığını təmin edən əsas amillərdən biri olaraq qalır. Azərbaycanın Cənubi Qafqazda regional liderlik mövqeyinin davamlılığı, yalnız onun iqtisadi, hərbi və enerji potensialı ilə deyil, həm də beynəlxalq diplomatiya və təhlükəsizlik məsələlərindəki fəallığı ilə birbaşa əlaqədardır. Azərbaycanın bu mövqeyini qorumaq və daha da möhkəmləndirmək üçün ölkənin enerji siyasətini, hərbi gücünü və beynəlxalq əlaqələrini daha da inkişaf etdirməsi, həmçinin regional təhlükəsizlik məsələlərindəki rolu üzərində daha çox fokuslanması vacibdir. Bu, Azərbaycanın yalnız regiondakı gücünü artırmaqla qalmayacaq, həm də onun beynəlxalq səviyyədəki nüfuzunu daha da möhkəmləndirəcəkdir (Azərbaycanın xarici iqtisadi siyasəti və regional liderlik mövqeyi, 2023).

Nəticə

Azərbaycanda regional liderliyin davamlılığı və gələcək perspektivləri mövzusu, ölkənin güc potensialı, beynəlxalq əlaqələri, iqtisadi və mədəni təsiri, həmçinin regional təhlükəsizlik məsələləri kontekstində bir çox aspektdən təhlil edilməlidir. Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığı, yalnız onun hərbi və iqtisadi gücünə deyil, həm də yumşaq güc, regional əməkdaşlıq və inkişaf etmiş diplomatik əlaqələr vasitəsilə də möhkəmlənir. Dövlətin gücünün müxtəlif aspektləri – hərbi güc, iqtisadi inkişaf, mədəni təsir və regional təhlükəsizlik məsələlərindəki fəallığı – Azərbaycanın yalnız Cənubi Qafqazda deyil, geniş Avrasiya regionunda da özünü lider olaraq hiss etdirməsinə imkan verir. Beynəlxalq münasibətlər və güc nəzəriyyələri çərçivəsində, Azərbaycanın regional liderlik mövqeyi həm sərt, həm də yumşaq güc vasitələri ilə gücləndirilir. Bu, Azərbaycanın yalnız bir dövlət olaraq güc tətbiq etməsi ilə deyil, həm də mədəniyyət, dil, təhsil və humanitar sahələrdəki nüfuzunun artırılması ilə də bağlıdır. Eyni zamanda, Azərbaycanın regional təhlükəsizlik məsələlərindəki fəallığı, onun regional gücünün təməlini təşkil edir. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və digər regional təhlükəsizlik riskləri, Azərbaycanın həm müharibə, həm də diplomatik sahədəki fəaliyyəti ilə həll etməyə çalışdığı məsələlərdir. Bu sahədəki aktiv iştirakı, ölkənin regional lider kimi mövqeyini möhkəmləndirir.

İqtisadi inkişaf da Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığı üçün vacib amildir. Dövlətin enerji sahəsindəki mühüm rolu, həmçinin iqtisadi diversifikasiyası, Azərbaycanın beynəlxalq bazarlarda da mövqeyini gücləndirir. Regionda həyata keçirilən enerji layihələri, nəqliyyat və ticarət əlaqələri, Azərbaycanın yalnız iqtisadi, həm də siyasi baxımdan regional təsirini artıran amillərdən biridir. Bu sahədəki inkişaf, Azərbaycanın gələcəkdə regional lider olaraq daha da möhkəmlənməsini təmin edəcək əsas faktorlardandır. Əlavə olaraq, Azərbaycanın regional və beynəlxalq əlaqələrdəki güclü diplomatik siyasəti, ölkənin müstəqilliyini və beynəlxalq nüfuzunu qorumağa imkan verir. İntegrasiya prosesləri, qonşu ölkələrlə və beynəlxalq təşkilatlarla aparılan əməkdaşlıq təşəbbüsləri, Azərbaycanın yalnız regional deyil, qlobal miqyasda da təsirli bir ölkə olaraq qalmasına zəmin yaradır.

Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin davamlılığı və gələcək perspektivləri, gücün müxtəlif formalarının effektiv şəkildə birləşdirilməsi və beynəlxalq siyasətdəki müsbət dəyişikliklərdən istifadənin müvəffəqiyyətli nəticəsidir. Azərbaycanın regional gücü, gələcəkdə yalnız Cənubi Qafqazın deyil, ümumilikdə Avrasiyanın siyasi və iqtisadi arenasında daha da güclənə bilər. Bu mövqeyin gücləndirilməsi, həm daxili islahatların davam etdirilməsi, həm də beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi ilə mümkün olacaqdır. Bu istiqamətdə atılacaq addımlar, Azərbaycanın regional liderlik rolunun davamlı və möhkəm olmasını təmin edəcək və onu qlobal miqyasda da daha təsirli bir aktor halına gətirəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Beynəlxalq Əlaqələr və Diplomatiya Mərkəzi. (2022). *Azərbaycanın regional liderliyi və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq*. <https://www.abcaz.org/>
2. Azərbaycan Diplomatik Araşdırmalar Mərkəzi. (2023). *Azərbaycanın xarici siyasətinin inkişafı və regional liderlik perspektivləri*. <http://www.adam.az/>
3. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti. (2024). *Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı və regional liderlik*. <https://www.adeu.az/>
4. Azərbaycan Enerji İnstitutu. (2022). *Enerji resursları və regional təhlükəsizlik: Azərbaycanın strateji əhəmiyyəti*. <https://www.azenergy.org/>
5. Azərbaycan İqtisadiyyatı və Siyasəti Dərgisi. (2023). *Azərbaycanın xarici iqtisadi siyasəti və regional liderlik mövqeyi*. <https://www.azecconomicsandpoliticsjournal.com/>
6. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası. (2022). *Azərbaycanın regional və beynəlxalq siyasəti: Strateji yönələr*. <http://www.science.gov.az/>
7. Azərbaycan Milli Təhlükəsizlik İnstitutu. (2021). *Təhlükəsizlik və iqtisadiyyat: Azərbaycanın regional güc kimi mövqeyi*. <https://www.azsecurity.org/>
8. Azərbaycan Politologiya Məktəbi. (2022). *Azərbaycanın geosiyasi mövqeyi və regional liderlik: Gələcək perspektivlər*. <https://azpolitics.az/>
9. Azərbaycan Xəbərləri. (2023). *Cənubi Qafqazda regional liderlik və Azərbaycanın mövqeyi*. <https://www.azerbaijan-news.az/>
10. Bakı Xəbərləri. (2023). *Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi və regional liderlik*. <https://www.bakuxeberleri.az/>
11. Beynəlxalq Münasibətlər Jurnalı. (2021). *Beynəlxalq əlaqələrdə Azərbaycanın strateji rolu və regional liderliyi*. <https://www.internationalrelationsjournal.az/>
12. İqtisadi Araşdırmalar və İnkişaf Mərkəzi. (2020). *Azərbaycanın regional güc kimi yüksəlişi: Tarix və müasir dövr*. <http://www.iaim.az/>
13. İqtisadiyyat və İnkişaf Jurnalı. (2021). *İqtisadi inkişaf və regional liderlik: Azərbaycanın uğurlu təcrübəsi*. <https://www.ecojournal.az/>
14. Region və Dünya. (2023). *Geosiyasi dəyişikliklər və Azərbaycan: Regional liderlik perspektivləri*. <https://www.regiondunya.az/>
15. Regional İnkişaf və Siyasət Araşdırmaları Mərkəzi. (2023). *Qlobal və regional çağırışlar: Azərbaycanın liderlik mövqeyinin davamlılığı*. <http://www.regionalresearchcenter.az/>
16. Yeni Azərbaycan. (2024). *Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində: Regional liderdən qlobal oyunçuya doğru*. https://www.yeniazərbaycan.com/Arxiv_e12258_az.html

Daxil oldu: 05.12.2024

Qəbul edildi: 21.03.2025